

Apostolska pobudnica pape Ivana Pavla II.

Otkupiteljev čuvar

Biskupima, svećenicima, đakonima, redovnicima, redovnicama i svim vjernicima:

O osobi i djelu svetoga Josipa u životu Isusa Krista i njegove Crkve

Ivan Pavao II., papa

Časnoj braći i dragim sinovima, pozdrav i apostolski blagoslov!

UVOD

1 Pozvan da bude OTKUPITELJEV ČUVAR, »Josip ... učini kako mu naredi anđeo Gospodnji: uze k sebi svoju ženu« (Mt 1,24).

Crkveni su oci, nadahnjujući se samim evanđeljem, već od prvih stoljeća isticali da sveti Josip, kao što je s ljubavlju skrbio o Mariji i radosnim se zalaganjem posvetio odgoju Isusa Krista¹, tako čuva i štiti njegovo otajstveno tijelo, Crkvu, kojoj je Sveta Djevica lik i uzor.

Prigodom stogodišnjice objavljivanja okružnog pisma pape Lava XIII. *Quamquam pluries* (Premda više puta)² i imajući pred sobom višestoljetno štovanje svetoga Josipa, želimo vam, draga braćo i sestre, predati na razmišljanje poneke istine o onome koga je Bog »izabrao za čuvara svojih najvećih dragocjenosti«³. Radosno ispunjavamo tu pastirsku zadaću kako bi u svim vjernicima porasla pobožnost spram zaštitnika cijele Crkve, ali i ljubav spram samoga Otkupitelja, kome je on služio sjajeći kao primjer ostalima.

Tako će sav kršćanski narod ne samo gorljivije hrliti k svetom Josipu i pouzdano zazivati njegovu zaštitu, nego će uvijek imati pred očima njegov ponizan i zreo način služenja i *sudjelovanja* u spasenju ljudi⁴.

Bude li Crkva promatrala Marijina zaručnika, dionika božanskog otajstva, uvjereni smo da će, nezadrživo idući zajedno s cijelim ljudskim rodом ususret budućem vijeku, moći ponovno otkriti vlastitu narav u istom nacrtu otkupljenja koji ima temelj u otajstvu utjelovljenja.

Upravo je u tom otajstvu Josip Nazarećanin sudjelovao kao nijedan drugi čovjek, osim Marije, majke Utjelovljene Riječi. On je zaista osobno u tomu s njom sudjelovao, ucijepljen u stvarnost istoga spasonosnog događaja, i isto tako bio čuvar iste ljubavi po kojoj nas nebeski Otac i »predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu« (Ef 1,5).

Ženidba s Marijom

2 »Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga. Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih« (Mt 1,20-21).

Te riječi obuhvaćaju središnju srž svetopisamske istine o svetom Josipu, to jest onaj čas njegova života koji posebno spominju crkveni oci.

Evandelist Matej objašnjava značenje toga časa opisujući također način kako ga je Josip proživio. No ipak, da se shvati sav njegov sadržaj i sklop pripovijedanja, važno je imati pred očima usporedno mjesto Lukina evanđelja. U Evanđelju po Mateju stoji: »A rođenje Isusa Krista zbilo se ovako. Njegova majka Marija, zaručena s Josipom, prije nego se sastadoše nađe se trudna po Duhu Svetom« (Mt 1,18). Ishodište Marijine trudnoće po Duhu Svetom opširnije se i otvorenije razlaže u Evanđelju po Luki. Ondje čitamo o navještenju Isusova rođenja: »U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djevica se zvala Marija« (Lk 1,26-27). Riječi anđeoskog pozdrava: »Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!« (Lk 1,28), proizvele su u Mariji unutarnje uznemirenje i istodobno je snažno potaknule na razmišljanje. Na to sâm glasnik smiruje Djevicu objavljujući ujedno poseban Božji naum s njom: »Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začeti ćeš i roditi sina i nadjenuti ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegova« (Lk 1,30-32).

Prethodno je evandelist Luka ustvrdio da je Marija u času navještenja bila zaručena »s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova«. Narav te *ženidbe* tumači se neizravno tako što je Marija, čuvši ono što je glasnik rekao o rođenju sina, upitala: »Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?« (Lk 1,34). Dobila je odgovor: »Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji« (Lk 1,35). Marija, premda je već zaručena s Josipom, ostati će djevica jer je dijete, koje je u njoj začeto, već od trenutka navještenja začeto po Duhu Svetomu.

U tome se Lukin izvještaj podudara s Matejevim (1,18) pripovijedanjem i pomaže da se rastumači ono što u njemu čitamo. Ako poslije ženidbe s Josipom Marija »nađe se trudna po Duhu Svetom«, onda je to u skladu s cijelim sadržajem navještenja, a osobito s posljednjim riječima koje je Marija rekla: »Neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38). Marija, odgovarajući jasnom Božjem nacrtu istekom dana i tjedana, pokazala se, narodu i Josipu, trudna, kao ona koja treba roditi noseći već u sebi otajstvo materinstva.

3 U tim okolnostima »Josip, muž njezin, pravedan, ne htjede je izvrgnuti sramoti, nego naumi da je potajice napusti« (Mt 1,19). Nije znao što da radi pred *začuđujućim* Marijinim materinstvom. Tražio je odgovor na to uznemirujuće pitanje, i nastojao pronaći izlaz iz toga za njega veoma teška stanja. »Dok je on to snovao, gle, anđeo mu se Gospodnji ukaza u snu i reče: 'Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga. Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih'« (Mt 1,20-21).

Postoji, dakle, veoma velika sličnost između *navještenja* u Matejevu izvještaju i onog u Lukinu. Božji glasnik uvodi Josipa u tajnu Marijina majčinstva. Ona, koja je po zakonu njegova zaručnica, ostajući djevica postala je majkom snagom Duha Svetoga. Kada pak sin, koga Marija nosi u krilu, dođe na svjetlo dana, morat će primiti ime Isus. To ime bijaše među Izraelcima sigurno

poznato i katkad su ga davali djeci. No u tom je slučaju riječ o sinu koji će po Božjim obećanjima potpuno ispuniti značenje toga imena: Isus – Yehošua, što znači: »Bog spašava«.

Taj glasnik govori Josipu kao Marijinu zaručniku, onome koji će u svoje vrijeme nadjenuti to ime sinu, koga će roditi Nazaretska djevica, za njega zaručena. Zato se obraća Josipu i povjerava mu zadaću zemaljskoga oca Marijinu sinu.

»Kad se Josip probudi oda sna, učini kako mu naredi anđeo Gospodnji: uze k sebi svoju ženu« (Mt 1,24). Nju dovede kući u svem njezinu otajstvu majčinstva, primivši je zajedno sa sinom koji će djelovanjem Duha Svetoga doći na svijet. Tako je Josip pokazao raspoloživost, posve nalik Marijinoj, da učini sve što je od njega zaiskao Bog po svojem glasniku.

II. ČUVAR BOŽJEGA OTAJSTVA

4 Kad je Marija nedugo nakon navještenja ušla u Zaharijinu kuću da pozdravi rođakinju Elizabetu, pri pozdravu je čula riječi koje je izgovorila Elizabeta napunjena Duhom Svetim (usp. Lk 1,41). Elizabeta joj je, uz riječi koje se nadovezuju na anđelov pozdrav u navještenju, rekla: »Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!« (Lk 1,45). Te riječi bijahu misao vodilja naše enciklike *Redemptoris Mater* (Otkupiteljeva majka). Tom enciklikom nastojali smo produbiti nauk Drugoga vatikanskog sabora, koji kaže: »Tako je i blažena Djevica koračala naprijed u hodu vjere te je svoju sjedinjenost sa Sinom vjerno održala sve do križa«⁵, »prethodila«⁶ je svim ljudima koji su po vjeri slijedili Krista.

Evo, na početku toga putovanja Marijina se vjera sastala s Josipovom vjerom. Ako je Elizabeta rekla Otkupiteljevoj majci: »Blažena ti što povjerova«, to isto blaženstvo može se na određen način primijeniti i na Josipa, jer je i on prihvaćanjem odgovorio Božjoj riječi, koja mu je prenesena u odlučnom trenutku. Zapravo, Josip nije anđelovu navještenju odgovorio kao Marija, ali »učini kako mu naredi anđeo Gospodnji: uze k sebi svoju ženu«. To što on učini, najčistija je »poslušnost vjere« (Rim 1,5; 16,26; 2 Kor 10,5-6).

Zato se može reći da je Josipa, ono što je učinio na posve jedinstven način, pridružilo Marijinoj vjeri: on je prihvatio kao istinu koja dolazi od Boga ono što je ona već u navještenju prihvatila. Sabor naučava: »Bogu objavitelju valja odgovoriti 'poslušom vjere', kojom čovjek cijeloga sebe Bogu slobodno izručuje iskazujući 'potpun posluš uma i volje Bogu objavitelju' i dragovoljno pristajući uz objavu koju je on dao.«⁷

Taj navedeni nauk, kojim se dotiče sama bit vjere, savršeno se ostvaruje u Josipu iz Nazareta.

5 Tako je on postao posrednik ili jedinstven čuvar otajstva »pred vjekovima skrivena u Bogu« (usp. Ef 3,9), isto kao i Marija u onom najodlučnijem trenutku, koji apostol Pavao naziva »punina vremena«, kada »odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo« (usp. Gal 4,4-5). »Bogu se svidjelo«, naučava Sabor, »da u svojoj dobroti i mudrosti objavi samoga sebe te priopći otajstvo svoje volje (usp. Ef 1,9), kojim ljudi po Kristu, Riječi tijelom postaloj, u Duhu Svetom imaju pristup k Ocu te postaju zajedničari božanske naravi« (usp. Ef 2,18; 2 Pt 1,4)⁸.

Zajedno s Marijom Josip je prvi čuvar toga božanskog otajstva. Zajedno s Marijom – a također i u odnosu spram Marije – sudjeluje u tom najvišem događaju kojim je Bog samoga sebe objavio u Kristu, a u tomu sudjeluje već od prvih početaka. Imajući pred očima izvještaje obojice

evanđelista, Mateja i Luke, može se reći da je Josip prvi koji je imao udjela u vjeri Božje majke, te da je tako radeći podupirao svoju ženu u vjeri božanskog navještenja. Povrh toga, njega je prvoga Bog stavio na put »hodočašća u vjeri«, na kojem će Marija, osobito u vrijeme Kalvarije i Pedesetnice, prethoditi na savršen način⁹.

6 Ali Josipov život, njegovo hodočašće u vjeri, završit će prije negoli će Marija stati pod križ na Golgoti i prije negoli će se ona – nakon Kristova povratka Ocu – naći u pedesetničkom okupljalištu u dan očitovanja svijetu Crkve rođene u snazi Duha Istine. No put Josipove vjere ide istim smjerom i posve ga određuje isto otajstvo kojega je on, zajedno s Marijom, postao prvi čuvar. Utjelovljenje i otkupljenje tvore nerazrješivo jedinstvo u kojem se »raspored objave zbiva djelima i riječima iznutra međusobno povezanimi«¹⁰.

Upravo zbog te je povezanosti papa Ivan XXIII., koji se odlikovao velikom pobožnošću prema svetom Josipu, odlučio da se na vječni spomen otkupljenja u Rimski kanon, to jest Prvu euharistijsku molitvu, umetne njegovo ime pokraj Marijina, a prije imena apostolâ, vrhovnih prvosvećenika i mučenika¹¹. [Na zahtjev pape Franje, Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata je dekretom iz 2013. naložila da se svetog Josipa, nakon Marije, spominje i u drugoj, trećoj i četvrtoj euharistijskoj molitvi. /op. ur./]

Očinsko služenje

7 Kao što se zaključuje iz samih evanđeoskih mjesta, pravni temelj Josipova očinstva nalazi se u njegovoj ženidbi s Marijom. Bog je izabrao Josipa Mariji za muža da Isusu osigura očinsku zaštitu. Odatle slijedi da Josipovo očinstvo – odnos koji ga smješta najbliže Kristu, a što je cilj svakog pozvanja i predodređenja (usp. Rim 8,28-29) – prolazi kroz ženidbu s Marijom, to jest kroz obitelj.

Evanđelisti, premda jasno tvrde da je Isus bio začat snagom Duha Svetoga i da je u toj ženidbi očuvano djevičanstvo (usp. Mt 1,18-24; Lk 1,26-34), ipak Josipa nazivaju mužem Marijinim i Mariju Josipovom ženom (usp. Mt 1,16.18-20.24; Lk 1,27; 2,5).

A i za Crkvu, ako je važno priznavati djevičansko začecje Isusovo, nije manje važno uzeti u obranu Marijinu udaju za Josipa, jer s pravnog stajališta o udaji ovisi Josipovo očinstvo. Odatle je shvatljivo zašto se rodoslovlja navode prema Josipovu podrijetlu. »Zašto ne bi smjelo po Josipu?«, pita sveti Augustin. »Zar Josip nije bio Marijin muž? (...) Sveto pismo tvrdi anđeoskim ugledom da on bijaše muž. Nemoj se bojati, veli, uzeti k sebi svoju ženu Mariju, jer ono što je u njoj začeto od Duha je Svetoga. Njemu se naređuje da nadjene ime dječaku iako nije rođen od njegova sjemena. Ona će roditi sina, kaže, a ti mu nadjeni ime Isus. Sveto pismo namjerava reći da nije rođen od Josipova sjemena, jer kad bijaše zabrinut odakle je trudna, rečeno mu je: Od Duha je Svetoga. Pa ipak mu se ne oduzima očinska vlast, budući da mu se naređuje da dječaku nadjene ime. Konačno, i sama Djevica Marija, koja je bila posve svjesna da Krista nije začela iz ženidbenog jedinstva s Josipom, ipak ga naziva Kristovim ocem.«¹²

Marijin sin također je Josipov sin zbog ženidbene veze koja ih povezuje. »Zbog te vjerne ženidbe oboje su zaslužili naziv Kristovih roditelja, i ne samo ona majka, nego također i on, njegov otac, kao suprug njegove majke, oboje duhom, ne tijelom.«¹³ Toj ženidbi nije nedostajalo nijedno obilježje ženidbe: »U tim Kristovim roditeljima ostvarena su sva dobra ženidbe: potomstvo, vjernost, otajstvo. Znamo da je potomak sâm Gospodin Isus; vjernost, jer ne bijaše preljuba; otajstvo, jer ne bijaše razvrgnuća ženidbe.«¹⁴

Istražujući narav ženidbe, sveti Augustin i sveti Toma postojano je opisuju kao »nerazrješivu povezanost srdaca«, kao »sjedinenje ... srdaca«, kao »privolu«¹⁵. Te su sastavnice na primjeran na-

čin sadržane u ženidbi Marije i Josipa. Na vrhuncu povijesti spasenja, kada Bog objavljuje svoju ljubav prema čovječanstvu darivanjem Riječi, upravo njihova ženidba u punoj slobodi ostvaruje »ženidbeno sebedarje« primanjem i izražavanjem te ljubavi¹⁶. »U tom golemom pothvatu obnavljanja svega u Kristu, ženidba, i sama također očišćena i obnovljena, postaje nova stvar, otajstvo novoga saveza. Na pragu Novoga zavjeta, kao i na početku Staroga, evo dvoje supružnika. No, dok su Adam i Eva bili vrelo zla koje je preplavilo svijet, Josip i Marija tvore vrhunac odakle se širi svetost po svoj zemlji. Spasitelj je započeo djelo spasenja s tom djevičanskom i svetom povezanošću, u kojoj se pokazuje njegova svemoguća volja da očisti i posveti obitelj, to svetište ljubavi i tu kolijevku života.«¹⁷

Koliko pouka danas proizlazi odatle za obitelj! Budući da su, u konačnici, »bît obitelji i njezine zadaće određeni ljubavlju« i »zbog toga obitelj prima poslanje da čuva, objavljuje i priopćava ljubav, životvorni odraz i stvarno udioništvo u Božjoj ljubavi prema ljudskom rodu i u ljubavi Krista Gospodina prema Crkvi, njegovoj zaručnici«¹⁸, u Svetoj obitelji, u toj izvornoj »kućnoj crkvi«¹⁹, moraju se zrcaliti sve kršćanske obitelji. »U njoj je, po čudesnom Božjem naumu, dugo godina skrovito živio Sin Božji. Ona je stoga pralik i primjer svih kršćanskih obitelji.«²⁰

8 Bog je pozvao svetoga Josipa da izravno služi Isusu i njegovu poslanju, ispunjenjem svojega očinstva. Baš na taj način surađuje u punini vremena u velikom otajstvu otkupljenja i uistinu je »služitelj spasenja«²¹. Svoje je očinstvo konkretizirao »učinivši od svojega života služenje, žrtvu otajstvu utjelovljenja i s njime povezanom otkupiteljskom poslanju, služivši se zakonskom vlašću, koja mu je pripadala u Svetoj obitelji, da joj posve daruje sebe, svoj život, svoj rad; preobrazivši svoj ljudski poziv na ljubav u obitelji u nadljudski prinos samoga sebe, svojega srca, svih sposobnosti u ljubav koja se sastojala u služenju Mesiji, koji je odrastao u njegovoj kući«²².

Sveto bogoslužje podsjeća da je Bog »odgovornosti svetoga Josipa povjerio Isusa i njegovu majku Mariju«²³, ali ne prešućuje ni da je Josip »onaj vjerni i mudri sluga postavljen nad svojom obitelji da umjesto oca čuva Jedinorođenca«²⁴. Lav XIII. ističe uzvišenost toga poslanja: »Svojim najuzvišenijim dostojanstvom on se jedinstveno odlikuje među svima time što je po Božjem naumu bio čuvar Božjega Sina, a ljudi su ga smatrali njegovim ocem. Iz toga je proizlazilo 'da se Božja Riječ Josipu ponizno podlagala, slušala ga i iskazivala mu onu čast koju djeca duguju svojem roditelju'.«²⁵ Kako je nezamislivo da tako uzvišenoj zadaći ne bi odgovarala tražena svojstva, da se ona mogu ispuniti kako treba, valja priznati da je Josip spram Isusa imao, »po posebnom daru Neba, svu onu naravnu ljubav, svu onu ljubaznu skrb koju može imati srce jednoga oca«²⁶.

Uz očinsku vlast nad Isusom, Bog je Josipu dao i odgovarajuću ljubav, onu koja svoj izvor ima u Ocu »od koga ime svakom očinstvu na nebu i na zemlji« (Ef 3,15).

Evandjelja jasno iznose Josipovu očinsku službu spram Isusa. Zaista, spasenje koje prolazi kroz Isusovo čovječstvo ostvaruje se u djelima koja se zbivaju u svagdašnjici obiteljskog života poštujući onu *podložnost* svojstvenu naumu utjelovljenja. Evandelisti jako paze na to da pokažu kako u Isusovu životu ništa nije prepušteno slučaju, nego se sve odvija prema unaprijed utvrđenom božanskom nacrtu. Često ponavljajući izraz: »To se dogodilo da bi se ispunilo...« i povezujući opisan događaj s izvještajem iz Staroga zavjeta, nastoje istaknuti jedinstvo i neprekinutost nauma koji u Kristu dolazi do svojega ispunjenja.

Obećanja i pralickovi Staroga zavjeta s utjelovljenjem postaju *stvarnost*. Mjesta, osobe, događaji i obredi isprepliću se prema jasnim Božjim naredbama, koje prenose anđeoski službenici, a koje primaju stvorenja koja su na poseban način osjetljiva na Božji glas. Marija je ponizna službenica Gospodnja, od vječnosti pripravljena da bude Majka Božja. Josip je onaj koga je Bog izabrao da bude »raspoređitelj Gospodinova rođenja«²⁷; onaj čija je zadaća da se pobrine za častan ulazak Božjega Sina u svijet, poštujući Božje i ljudske zakone. Njegovu je čuvanju povjeren sav takozvani skrovit Isusov život.

Popis stanovništva

9 Odlazeći u Betlehem radi popisa stanovništva, poštujući tako odredbe zakonite vlasti, Josip je glede djeteta ispunio važnu i značajnu zadaću: da u carski popis stanovništva službeno uvrsti ime »Isus, sin Josipa iz Nazareta« (usp. Iv 1,45). Takav upis na razvidan način očituje Isusovu pripadnost ljudskom rodu: da je on čovjek među ljudima, građanin ovoga svijeta, podložnik zakona i građanskih uređenja, ali i »Spasitelj svijeta«. Origen dobro opisuje teološko značenje povezano s tom povijesnom činjenicom, koja nikako nije rubna: »Što mi govori taj izvještaj, da je prvi popis cijele zemlje izvršen u vrijeme Cezara Augusta i da se među svim drugima upisao i Josip zajedno s Marijom svojom zaručnicom, koja bijaše trudna, i da je Isus došao na svjetlo prije nego što je završen popis stanovništva? Onome koji s brižnom pozornošću promatra, pokazuje se u tome znak otajstva, jer je u izjašnjavanju cijele zemlje trebalo upisati i Krista, da upisan sa svima sve posveti, da s cijelim svijetom uvršten u popis dade zemlji zajedništvo sa sobom, i da poslije toga izjašnjavanja upiše sa sobom iz svijeta u knjigu živih sve, da koji god budu u njega vjerovali budu zatim upisani na nebesima sa svetima Onoga kome je slava i vlast u vijeke vjekova. Amen.«²⁸

Rođenje u Betlehemu

10 Kao čuvar otajstva »pred vjekovima skrivena u Bogu«, a koje se počinje ostvarivati pred njegovim očima »u punini vremena«, Josip je zajedno s Marijom u onoj Betlehemsnoj noći povlašten svjedok dolaska Božjega Sina na svijet. Ovako piše Luka: »I dok su bili ondje, navršilo joj se vrijeme da rodi. I porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jaslje jer za njih nije bilo mjesta u svratištu« (Lk 2,6-7).

Josip bijaše svjedok, očevidac toga rođenja, koje se zbilo u, ljudski gledajući, ponižavajućim uvjetima kao prvi navještaj da će Krist samoga sebe *oplijeniti* (usp. Fil 2,5-8) dragovoljno se ponizujući za oprostjenje grijeha. Istodobno bio je svjedok poklonstva pastira, koji su došli u mjesto Isusova rođenja pošto im je anđeo navijestio tu veliku, radosnu vijest (usp. Lk 2,15-16). Poslije bijaše svjedok i poklona mudraca, koji dođoše s Istoka (usp. Mt 2,11).

Obrezanje

11 Budući da je obrezanje sina prva očeva vjerska dužnost, Josip tim obredom (usp. Lk 2,21) ispunja svoju dužnost i pravo s obzirom na Isusa.

Načelo prema kojem su obredi Staroga zavjeta sjena stvarnosti (usp. Heb 9,9s; 10,1), tumači zašto ih Isus prihvaća. Kao i drugi obredi, tako i obrezanje nalazi u Isusu svoje *ispunjenje*. Božji savez s Abrahamom, čega je obrezanje bilo znak (usp. Post 17,13), u Isusu postiže svoj puni učinak i svoje savršeno ostvarenje, jer Isus bijaše ispunjenje svih starodrevnih obećanja (usp. 2 Kor 1,20).

Davanje imena

12 Prigodom obrezanja Josip daje djetetu ime Isus. To je ime jedino u kojem se nalazi spasenje (usp. Dj 4,12), a u *navještenju* Josipu bijaše objavljeno značenje imena kao i njegova dužnost: »Ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih« (Mt 1,21). Dajući ime, Josip posvjedočuje svoje zakonito oćinstvo nad Isusom, a izgovarajući ime proglašuje njegovo poslanje kao spasitelja.

Prikazanje u Hramu

13 Taj obred, koji spominje Luka (Lk 2,22-24), obuhvaća otkup prvorođenca i ujedno osvjetljuje budući boravak dvanaestogodišnjeg Isusa u Hramu.

Otkup prvorođenca druga je očeva dužnost. Josip je i nju ispunio. U prvorođencu bijaše predstavljen narod Saveza, otkupljen iz ropstva, da pripadne Bogu. I u tom pogledu, Isus koji je prava *otkupnina* (usp. 1 Kor 6,20; 1 Pt 1,19) ne samo da *ispunjava* obred Staroga zavjeta, nego ga istodobno nadvisuje, jer nije trebalo otkupiti njega, nego je on sâm začetnik otkupljenja.

Evandelist ističe: »Otac njegov i majka divili se što se to o njemu govori.« (Lk 2,33), a osobito onome što je izgovorio Šimun, govoreći u svojem hvalospjevu upućenom Bogu o Isusu kao o »spasenju... pred licem svih naroda« i »svjetlosti na prosvjetljenje naroda, slavi puka svoga izraelskoga... Izraela«, a zatim kao »znaku osporavanom« (usp. Lk 2,30-34).

Bijeg u Egipat

14 Poslije prikazanja u Hramu, evandelist Luka napominje: »Kad obaviše sve po Zakonu Gospodnjem, vratiše se u Galileju, u svoj grad Nazaret. A dijete je raslo, jačalo i napunjalo se mudrosti i milost je Božja bila na njemu« (Lk 2,39-40).

Ali prema Matejevu izvještaju, još prije toga povratka u Galileju, treba smjestiti vrlo važan događaj u kojem Božja providnost ponovno prilazi k Josipu. Čitamo: »A pošto oni [mudraci] otiđoše, gle, andeo se Gospodnji u snu javi Josipu: 'Ustani, reče, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne reknem jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi'« (Mt 2,13). Pri dolasku mudraca s Istoka, Herod je doznao za rođenje »kralja židovskoga« (usp. Mt 2,2). A kada mudraci otiđoše drugim putem u svoju zemlju, »posla poubijati sve dječake u Betlehemu i po svoj okolici, od dvije godine naniže« (Mt 2,16). Tako je, ubijajući sve, htio ubiti i onoga novorođenog »židovskoga kralja« za koga je doznao u vrijeme pohoda mudraca njegovu dvoru. Tada Josip, čuvši u snu upozorenje, »uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat. I osta ondje do Herodova skončanja – da se ispuni što Gospodin reče po proroku: *Iz Egipta dozvah Sina svoga*« (Mt 2,14-15; usp. Hoš 11,1).

Tako je put Isusova povratka iz Betlehema u Nazaret prolazio kroz Egipat. Kao što je Izrael izašao »iz kuće ropstva« da sklopi Stari savez, isto tako Josip, čuvar i suradnik u providonosnom Božjem otajstvu, čuva i u progonstvu onoga koji ostvaruje Novi savez.

Isusovo ostajanje u Hramu

15 Od časa navještenja Josip se zajedno s Marijom nalazio na određen način u unutrašnjoj dubini otajstva skrivena od vječnosti u Bogu, a koje se odjenuo u tijelo: »I riječ tijelom postade i nastani se među nama« (Iv 1,14). Stanovala je među ljudima, a područje njezina boravka bijaše Sveta nazaretska obitelj – jedna od mnogih obitelji toga galilejskoga gradića, jedna od mnogobrojnih obitelji izraelske zemlje. U njoj je Isus rastao, jačao i napunjavao se mudrosti, i milost je Božja bila na njemu (usp. Lk 2,40). Evandelja sažimlju u malo riječi dugo razdoblje skrovitoga života u kojem se Isus pripravlja za svoje mesijansko poslanje. Samo se jedan događaj izdvaja iz te *skrovitosti*, a opisuje ga Evandelje po Luki: blagdan Pashe u Jeruzalemu kada je Isus imao dvanaest godina.

Isus je sudjelovao u tom blagdanu kao mlad hodočasnik zajedno s Marijom i Josipom. I eto: »Kad su minuli ti dani, vraćahu se oni, a dječak Isus osta u Jeruzalemu, a da nisu znali njegovi rodi-

telji« (Lk 2,43). Pošto prođe jedan dan, primijetiš da ga nema te ga počnu tražiti »među rodbinom i znancima«. »Nakon tri dana nađoše ga u Hramu gdje sjedi posred učiteljâ, sluša ih i pita. Svi koji ga slušahu bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim« (Lk 2,46-47). Marija upita: »Sin-ko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili« (Lk 2,48). Isusov odgovor bijaše takav da njih dvoje »ne razumješe riječi koju im reče«. A rekao im je: »Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?« (Lk 2,49-50).

Taj odgovor čuo je i Josip, za koga je Marija upravo rekla »otac tvoj«. I uistinu, tako su svi govorili i mislili: »Bijaše – kako se smatralo – sin Josipov« (Lk 3,23). Pa ipak, Isusov odgovor u Hramu morao je u svijesti *predmnijevana oca* obnoviti ono što je čuo jedne noći prije dvanaest godina: »Josipe, ... ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga.« Od toga vremena znao je on da je čuvar Božjeg otajstva, a dvanaestogodišnji Isus upravo mu je to otajstvo dozvao u pamet govoreći da mu je biti u onome što je Oca njegovga.

Udržavanje i odgoj Isusa u Nazaretu

16 Isusovo napredovanje »u mudrosti, dobi i milosti« (Lk 2,52) zbivalo se u sklopu Svete obitelji pred očima Josipa, koji je imao uzvišenu zadaću da Isusa *podize*, odnosno da ga hrani, odijeva i poučava Zakonu i kojem obrtu, u skladu s dužnostima koje pripadaju ocu.

U euharistijskoj žrtvi Crkva časti uspomenu ponajprije slavne Marije vazda djevice, ali i blaženoga Josipa²⁹, jer je onoga »othranio koga će vjernici blagovati kao kruh vječnoga života«³⁰.

Sa svoje strane Isus »bijaše im poslušan« (Lk 2,45), uzvraćajući s poštovanjem dobročinstva svojih *roditelja*. Tako je htio posvetiti obiteljske i radne dužnosti, koje je obavljao uz Josipa.

III. ČOVJEK PRAVEDAN – SUPRUG

17 U tijeku svojega života, koji bijaše hodočašće u vjeri, Josip kao i Marija ostade sve do kraja vjeran Božjem pozivu. Marijin život bio je sve do kraja ispunjavanje onoga prvoga »neka mi bude«, koji je izgovorila u času navještenja, dok Josip – kako je već rečeno – u času svojega *navještenja* nije izgovorio nijednu riječ, nego on jednostavno »učini kako mu naredi anđeo Gospodnji« (Mt 1,24). I taj prvi učini postade početak *Josipova puta*. Tijekom toga puta evanđelisti nisu zabilježili nijednu njegovu izrečenu riječ. Ali Josipova šutnja posjeduje posebnu rječitost. Zahvaljujući njoj jasno se može iščitati istina sadržana u prosudbi da je »pravedan« (Mt 1,19), koju o njemu donosi Evanđelje po Mateju.

Treba znati ispravno čitati tu istinu, jer ona sadržava jedno od najvažnijih svjedočanstava o čovjeku i o njegovu poslanju. Tijekom izmjena naraštaja Crkva čita na uvijek pozorniji i svjesniji način to svjedočanstvo, uzimajući iz blaga toga izvrsna lika »nove i stare stvari« (Mt 13,52).

18 Čovjek *pravedan* iz Nazareta posjeduje nadasve jasne značajke supruga. Evanđelist govori o Mariji kao o »djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip« (Lk 1,27). Prije nego što se počelo ispunjavati »otajstvo pred vjekovima skriveno« (Ef 3,9), evanđeljâ stavljaju pred nas sliku muža i žene. Prema običaju židovskoga naroda, ženidba se sklapala u dva navrata: prvo se slavila zakonska ženidba (prava ženidba), a tek nakon nekoga vremena muž je uvodio ženu u svoju kuću. Prije negoli je s Marijom živio, Josip bijaše, dakle, već njezin *suprug*. Ali je Marija u svojoj nutrini

gajila duboku želju posve se darovati isključivo Bogu. Moglo bi se postaviti pitanje: Na koji se način ta želja može spojiti sa *svadbom*? Odgovor se može dobiti samo iz slijeda spasonosnih događaja, to jest iz posebnoga djelovanja samoga Boga. Od časa navještenja Marija zna da svoju djevičansku želju, da se Bogu daruje na isključiv i posvemašan način, mora ostvariti baš tako da postane majka Božjega Sina. Majčinstvo djelovanjem Duha Svetoga jest oblik darivanja koje sâm Bog očekuje od Djevice *zaručene* s Josipom. Zato Marija izgovara svoj »neka mi bude«.

Činjenica da je ona *zaručena* s Josipom sadržana je u samom Božjem naumu. To naznačuju oba prije navedena evanđelista, a na poseban način Matej. Od najvećeg su značenja riječi rečene Josipu: »Ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga« (Mt 1,20). One tumače otajstvo Josipove supruge: Marija je djevica u svojem majčinstvu. U njoj *Sin Svevišnjega* uzima ljudsko tijelo i postaje *Sin čovječji*.

Obraćajući se po anđeoskim riječima Josipu, Bog mu se obraća kao mužu Nazaretske djevice. To što se u njoj ispunilo po Duhu Svetomu, istodobno izražava potvrdu ženidbene veze koja je već prije postojala između Josipa i Marije. Glasnik jasno kaže Josipu: »Ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju.« Stoga ono što se prije zbilo – njegova ženidba s Marijom – zbilo se po Božjoj volji i trebalo je, dakle, sačuvati. U svojem božanskom majčinstvu Marija mora nastaviti živjeti kao »djevica zaručena s mužem« (usp. Lk 1,27).

19 U riječima noćnog *navještenja* Josip sluša ne samo božansku istinu o neizrecivu poslanju svoje supruge, nego isto tako sluša istinu o svojem poslanju. Toga čovjeka *pravedna*, koji je u duhu najplemenitijih predaja izabranog naroda ljubio Nazaretsku djevicu, i s njom se povezao ženidbenom ljubavlju, Bog ponovno poziva na tu ljubav.

»Josip ... učini kako mu naredi anđeo Gospodnji: uze k sebi svoju ženu« (Mt 1,24); što je u njoj začeto »doista je od Duha Svetoga«. Ne treba li možda iz tih riječi razabrati da je Duh Sveti preporodio njegovu ljudsku ljubav? Ne treba li misliti da Božja ljubav, koja je u ljudska srca razlivena po Duhu Svetomu (usp. Rim 5,5), do savršenstva oblikuje svaku ljudsku ljubav? Ona oblikuje na jedinstven način ženidbenu ljubav supruge, čini uzvišenijim i većim ono što je ljudski dostojno i lijepo, što nosi znakove isključivog predanja, sklopljen savez osoba i istinsko zajedništvo po uzoru na otajstvo Presvetoga Trojstva.

»Josip ... uze k sebi svoju ženu. I ne upozna je dok ne rodi sina« (usp. Mt 1,24-25). Te riječi naznačuju drugu vrstu ženidbene blizine odnosno povezanosti. Dubina te povezanosti, duhovni intenzitet zajedništva među supružnicima zacijelo ima izvor u Duhu »koji oživljuje« (Iv 6,63). Josip, poslušan Duhu, upravo je u njemu našao izvor ljubavi, svoje supružničke ljubavi. Ta ljubav bijaše veća od one koju je kao *pravedan* čovjek mogao očekivati prema mjeri vlastita ljudskoga srca.

20 Sveto bogoslužje slavi Mariju kao Djevicu »udruženu s pravednim Josipom vezom bliske i djevičanske ljubavi«³¹. Riječ je, naime, o dvjema ljubavima koje spojene predstavljaju otajstvo Crkve, djevice i žene, koja u ženidbi Marije i Josipa nalazi svoj uzor. »Djevičanstvo i ženstvo radi kraljevstva Božjega ni u čemu ne umanjuju dostojanstvo ženidbe, naprotiv, oni ga pretpostavljaju i potvrđuju. Brak i djevičanstvo dva su načina kojima se izražava i živi jedinstveno otajstvo Božjega saveza sa svojim narodom«³², koji je zajedništvo ljubavi između Boga i ljudi.

Po svojoj posvemašnjoj sebedarnoj žrtvi, Josip izražava svoju velikodušnu ljubav spram majke Božje, ispunivši »ženidbeno darivanje samoga sebe«. Premda bijaše odlučio da se povuče, da ne bi smetao Božjem djelu koje se ostvarivalo u njoj, po izričitom je anđeoskom nalogu zadržava kod sebe poštujući njezino isključivo predanje Bogu.

S druge strane, upravo iz ženidbe s Marijom dobiva Josip svoje jedinstveno dostojanstvo i svoja prava nad Isusom. »Sigurno je da je dostojanstvo Božje majke tako visoko da od njega ne može biti ništa uzvišenije; no budući da je između Blažene Djevice i Josipa postojala ženidbena veza, nedvojbeno je da se tom preuzvišenom dostojanstvu, po kojem Božja majka daleko nadvisuje sva druga stvorenja, on približio kao nitko drugi. Ženidba je najuzvišeniji oblik ljudskog zajedništva, koji po svojoj naravi uključuje zajedništvo dobara. Zato, ako je Bog Josipa dao za zaručnika Djevici, dao joj ga je ne samo kao životnoga druga, svjedoka djevičanstva i zaštitnika čestitosti, nego također da bude po ženidbenom savezu dionik njezina uzvišenog dostojanstva.«³³

21 Takvom svezom ljubavi bio je prožet život Svete obitelji prvo u betlehemskejskoj oskudici, zatim u egipatskom progonstvu i napokon u nazaretskom prebivalištu. Crkva iskazuje vrlo veliko čašćenje toj obitelji, ističući je kao uzor svim obiteljima. Sama Nazaretska obitelj, smještena izravno u otajstvo utjelovljenja, jest posebno otajstvo. Ujedno pak – kao u utjelovljenju – tom otajstvu pripada istinsko roditeljstvo: ljudski oblik obitelji Božjega Sina, prava ljudska obitelj oblikovana Božjim otajstvom. U njoj je Josip otac; no njegovo očinstvo ne proizlazi iz rađanja. Pa ipak, ono nije samo *prividno* ili *nadmjesno*, nego u punini posjeduje autentičnost ljudskog očinstva i poslanja oca u obitelji. U tom je sadržana posljedica hipostatskog jedinstva: ljudska narav uzeta je u zajedništvo božanske osobe Riječi – Sina. Preuzimanjem pravog čovjštva, u Kristu je ujedno preuzeto sve ono što je ljudsko, a napose obitelj, koja je prvo ozračje čovjekova života na zemlji. U tom je kontekstu preuzeto i Josipovo ljudsko očinstvo.

Na temelju toga načela dobivaju svoje pravo značenje riječi koje je Marija rekla dvanaestogodišnjem dječaku Isusu u Hramu: »Otac tvoj i ja ... smo te tražili.« Nije to samo uobičajen način govora: riječi Isusove Majke sadržavaju svu stvarnost utjelovljenja, koja pripada otajstvu Nazaretske obitelji. Josip, koji je već od početka po »poslušnosti vjere« prihvatio svoje očinstvo spram Isusa, bez sumnje je, slijedeći svjetlo Duha Svetoga koje se po vjeri daje čovjeku, sve više i više otkrivao neizreciv dar toga svojega očinstva.

IV. RAD – SVJEDOČENJE LJUBAVI

22 Rad je svagdašnji izražaj te ljubavi u životu Nazaretske obitelji. Evandeoski izvještaj поближе označuje vrstu posla odnosno rada kojim se Josip trudio održavati svoju obitelj: to je drvodjelstvo. Ta jednostavna riječ natkriljuje sav Josipov život. Za Isusa su to godine skrovitog života, o kojem evanđelist Luka poslije događaja u Hramu reče: »I siđe s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan« (Lk 2,51). Tu Isusovu poslušnost u nazaretskoj kući, treba shvatiti i kao sudjelovanje u Josipovu radu. Onaj za koga se govorilo da je »drvodjeljin sin« naučio je posao svojega predmnijevanog oca. Ako je u poretku spasenja i svetosti Nazaretska obitelj primjer i uzor ljudskim obiteljima, onda je to na sličan način i Isusov rad uz drvodjelca Josipa. U naše je doba Crkva to istaknula i spomendanom svetoga Josipa Radnika, koji se slavi prvoga svibnja. U evanđeljima se naglašuje ljudski rad, a napose rad vlastitim rukama. Zajedno s čovjštvom Božjeg sina rad je uvršten u otajstvo utjelovljenja, kao što je bio i na poseban način otkupljen. Po svojem radnom stolu, za kojim se zajedno s Isusom bavio svojim obrtom, Josip je približio ljudski rad otajstvu otkupljenja.

23 U Isusovu ljudskom rastu »u mudrosti, dobi i milosti« važan je udio imala krepost radinosti, jer »rad je čovjekovo dobro«. Njime čovjek »ne samo preobražava prirodu«, nego po njemu »u nekom smislu postaje više čovjekom«³⁴.

Važnost rada u ljudskom životu traži da se upoznaju i prihvate njegovi sadržaji kako bi se moglo »pomoći svim ljudima da se pomoću njega približe Bogu, Stvoritelju i Otkupitelju, da sudjeluju u njegovim spasiteljskim planovima što se tiče čovjeka i svijeta, i da prodube u svom životu prijateljstvo s Kristom sudjelujući živom vjerom u njegovu trostrukom poslanju svećenika, proroka i kralja«³⁵.

24 Riječ je, konačno, o ostvarivom posvećivanju svagdanjeg života, koje svatko mora postizati prema vlastitom staležu i koje se može promicati prema svima dostupnom uzoru. »Sveti Josip je uzor poniznih, onih koje kršćanstvo uzdiže k uzvišenim ciljevima; ... on je i dokaz za to: da bismo bili dobri i istinski Kristovi sljedbenici, nisu potrebne 'velike stvari', nego se samo traže obične, ljudske, jednostavne, ali prave i vjerodostojne kreposti.«³⁶

V. PRVENSTVO UNUTARNJEG ŽIVOTA

25 I nad drvodjelskim radom u Nazaretskoj kući nadvija se isti veo šutnje koja prati sve što se odnosi na Josipov lik. To je šutnja koja na osobit način otkriva Josipovu unutarnju narav. Evanđelja govore isključivo o onome što je Josip učinio; no ipak se iz njegovih šutnjom obavijenih čina može zaključiti o stanju duboke kontemplacije. Josip bijaše u svagdašnjem doticanju s otajstvom »skrivenim od vječnosti«, koje je *stanovalo* pod njegovim krovom. Na toj se osnovi, primjerice, tumači zašto je sveta Terezija od Isusa, velika obnoviteljica kontemplativnog Karmela, postala promicateljicom obnove štovanja svetoga Josipa u Zapadnom kršćanstvu.

26 Posvemašnja žrtva svega svojeg života koju je Josip prinio zahtjevima dolaska Mesije u njegovu kuću postaje razumljiva tek u svjetlu »njegova neistraživa unutarnja života, iz kojega mu dolaze jedinstveni napatci i utjehe, donoseći mu također logiku i snagu, koje su vlastite jednostavnim i čistim dušama, te omogućavajući mu donošenje velikih odluka poput one da Božjoj volji odmah stavi na raspolaganje svoju slobodu, svoje zakonito ljudsko poslanje i svoju bračnu sreću, prihvaćajući stalež, službu i teret obitelji, ali po neusporedivoj djevičanskoj ljubavi odričući se, pritom, naravne bračne ljubavi, koja tvori i hrani obitelji«³⁷.

To podlaganje samome Bogu, ta spremnost volje da se posveti stvarima koje se odnose na njegovo poslanje, nije drugo nego ispunjenje pobožnosti, koja je jedan od izraza kreposti vjere³⁸.

27 Zajedništvo života Josipa i Isusa navodi nas da ponovno razmotrimo otajstvo utjelovljenja, i to pod vidom Kristova čovještva, djelotvornoga božanskog oruđa za posvećenje ljudi: »Snagom božanstva njegovi čini bijahu za nas spasonosni, proizvedeći u nama milost, bilo po zaslugi bilo po nekoj učinkovitosti.«³⁹

Među tim činima evanđelisti daju posebnu prednost onima koji pripadaju vazmenom otajstvu, ali ne propuštaju istaknuti važnost tjelesnog doticanja s Isusom u ozdravljenjima (usp. primjerice Mk 1,41) i poticaj koji je Isus imao na Ivana Krstitelja dok su obojica još bila u majčinu krilu (usp. Lk 1,41-44).

Apostolsko svjedočenje nije zanemarilo – kako smo već vidjeli – pripovijedanje o Isusovu rođenju, obrezanju, prikazanju u Hramu, bijegu u Egipat i skrovitome životu u Nazaretu zbog otajstva *milosti*, koje je sadržano u tim *djelima*, a koja su sva spasonosna, jer imaju udjela u istom izvoru ljubavi, Kristovu božanstvu. Ako se ta ljubav putem njegova čovještva razlijevala na sve ljude, sigurno je da su njezini korisnici bili u prvom redu oni koje je božanska volja stavila u njegovu najbližu blizinu, a to su Marija, njegova premila majka i predmnijevani otac Josip⁴⁰.

Budući da Josipova *očinska* ljubav nije mogla ne djelovati na Isusovu *sinovsku* ljubav, i obratno, Isusova *sinovska* ljubav nije mogla ne utjecati na Josipovu *očinsku* ljubav, zašto se ne bi smjelo ući u najskrivenije dubine toga posve jedinstvena odnosa? Nije bez razloga da duše koje su osjetljive na poticaje božanske ljubavi vide u Josipu sjajan primjer unutarnja života.

Osim toga, prividna napetost između djelatnog i kontemplativnog nalazi u njemu idealni sklad, koji može dostići onaj koji posjeduje savršenstvo ljubavi. Uzimajući u obzir dobro poznato razlikovanje između ljubavi prema istini (*caritas veritatis*) s jedne strane i bezuvjetnog zahtjeva ljubavi (*necessitas caritatis*) s druge strane⁴¹, opravdano možemo tvrditi da je Josip iskusio i ljubav Istine, to jest čistu ljubav prema kontemplaciji božanske Istine koja je odsijevala iz Kristova čovještva, ali i bezuvjetan zahtjev ljubavi, to jest isto tako čistu ljubav služenja, koju je zahtijevala zaštita i razvoj toga istoga čovještva.

VI. ZAŠTITNIK CRKVE NAŠEGA DOBA

28 Kad je papa Pio IX. htio Crkvu u teškim vremenima povjeriti posebnoj zaštiti svetoga praoca Josipa, proglasio ga je »zaštitnikom Katoličke Crkve«⁴². Papa je znao da time ne čini kakav neobičan čin, jer je zbog uzvišena dostojanstva koje je Bog dao tomu svojemu najvjernijemu sluzi »Crkva preblaženog Josipa, poslije Blažene Djevice njegove zaručnice, uvijek obasipala velikom čašću i pohvalama te zazivala njegovu pomoć u nevoljama.«⁴³

Koji su razlozi tolikog pouzdanja? Papa Lav XIII. iznosi ih ovako: »Razlozi zbog kojih svetog Josipa treba smatrati posebnim zaštitnikom Crkve i zašto Crkva sa svoje strane očekuje vrlo mnogo od njegove zaštite i skrbi jesu poglavito u tome, što je on bio Marijin muž i, kako ga se držalo, Isusov otac (...). A dužnosti su same po sebi nadošle ... tako da Josip bijaše zakoniti i naravni čuvar, skrbnik i branitelj božanske kuće, kojoj bijaše na čelu (...). Prirodno je, dakle, i blaženoga Josipa osobito dostojno da, onako kako je nekoć običavao u svim situacijama sveto štiti Nazaretsku obitelj, sada i Kristovu Crkvu zaštićuje i brani nebeskom zaštitom.«⁴⁴

29 Tu zaštitu treba i sada zazivati, a Crkvi je i sada potrebna ne samo kao obrana od pogibelji koje se javljaju, nego nadasve kao osnaženje onoga obnovljenog zauzimanja u naviještaju radosne vijesti svijetu, i isto tako novog naviještanja te vijesti u onim zemljama i narodima gdje su – kako napisah u svojoj Apostolskoj pobudnici *Christifideles laici* (Vjernici laici) – »vjera i kršćanski život bili su nekoć u procvatu ... danas su podloženi teškoj iskušenju«⁴⁵. Kako bi se donio prvi navještaj Krista, odnosno kako bi ga se ponovno donijelo tamo gdje je on zanemaren ili zaboravljen, Crkvi je potrebna posebna »Sila odozgo« (usp. Lk 24,49; Dj 1,8), dar Gospodnjega Duha, kojemu se nikako ne protivi zazivanje i nasljedovanje svetaca.

30 Crkva se pouzdaje, osim u sigurnu zaštitu, i u vrstan Josipov primjer koji nadvisuje pojedine životne staleže i predlaže se za uzor svakoj kršćanskoj zajednici, kakvo god bilo stanje u njoj i kakve god bile zadaće pojedinih vjernika.

Prema odredbi dogmatske konstitucije Drugoga vatikanskog sabora o Božanskoj objavi, cijela se Crkva mora ponašati kao ona »koja Božju Riječ sa strahopoštovanjem sluša«⁴⁶, to jest biti spremna i pripravna na vjerno služenje spasonosnoj Božjoj volji objavljenoj u Isusu. No već na početku ljudskoga otkupljenja nalazimo, poslije Marije, utjelovljeni uzor poslušnosti upravo u Josipu, onome koji se odlikuje vjernim ispunjavanjem Božjih odredbi.

Papa Pavao VI. poticao je na zazivanje Josipove zaštite, »kao što je Crkva u ova posljednja vremena običavala činiti prije svega za sebe samu, svjesnim teološkim promišljanjem o sprezi božanskog djelovanja s ljudskim djelovanjem u neizmjernom poretku otkupljenja u kojem je božansko djelovanje samo iz sebe posve dovoljno, a ljudsko djelovanje, premda samo od sebe ne može ništa činiti (usp. Iv 15,5), ipak nije oslobođeno od dužnosti da ponizno, ali uvjetno i plemenito pruži suradnju. Osim toga, Crkva ga zaziva kao zaštitnika potaknuta dubokom i živom željom da svoj vjekovni život osvježi istinskim evanđeoskim krepostima, koje blistaju u svetom Josipu.«⁴⁷

31 Sve te potrebe Crkva preobražava u molitvu. Prisjećajući se da je Bog povjerio početke ljudskog spasenja brižnoj skrbi blaženog Josipa, traži od njega da joj dopusti vjerno surađivati u djelu spasenja, da joj daruje istu vjernost i čistoću srca, koje su nadahnjivale Josipa u služenju Utjelovljenoj Riječi te da po primjeru i zagovoru toga sveca hoda pred Bogom stazama svetosti i pravednosti.⁴⁸

Već je prije sto godina papa Lav XIII. poticao katolički svijet na molitvu da zadobije zaštitu svetoga Josipa, zaštitnika cijele Crkve. Zato se okružno pismo *Quamquam pluries* pozivalo na onu »očinsku ljubav« kojom je Josip »grlio Dijete Isusa« i njemu, kojega je zazivalo zazivom: »O, brižni čuvaru božanske obitelji«, preporučivalo je »baštinu koju je Isus Krist stekao svojom krvlju«. Onda Crkva – kako spomenuh na početku – zaziva zaštitu svetoga Josipa »po onoj ljubavi koja ga je povezivala s bezgrješnom Djevicom, Bogorodicom« i njemu preporučuje sve svoje brige zbog prijetnji koje se nadvijaju nad cijelom ljudskom obitelji.

I danas imamo vrlo mnogo razloga da molimo na isti način: »Udalji od nas, preljubezni oče, svaku pošast zabluda i pokvarenosti ... ; budi nam s neba milostivo u pomoći u borbi s vlašću tmine. Pa kao što si nekoć izbavio Dijete Isusa iz najveće pogibelji života, tako i sada brani svetu Crkvu Božju od svih zasjeda neprijateljskih i protivština.«⁴⁹ I danas još imamo jake razloge da svetom Josipu preporučujemo svakog čovjeka.

32 Silno želim da ovo prisjećanje na Josipovu osobu i u nama obnovi poticaj na molitvu, koju je prije stotinu godina preporučivao moj prethodnik, da se k njemu uzdiže. Sigurno je da ta molitva, a i sâm Josipov lik, donose i danas dobrobit suvremenoj Crkvi na početku novoga kršćanskoga tisućljeća.

Drugi vatikanski sabor ponovno je pobudio osjećaj svih za »velika Božja djela«, za onaj »poredak spasenja«, kojega je Josip postao vrsnim poslužiteljem. Preporučujemo se, dakle, zaštititi onoga koga je sâm Bog izabrao za čuvara svojih najvećih dragocjenosti⁵⁰; istodobno pak naučimo od njega služiti »poretku spasenja«. Neka sveti Josip svima postane poseban učitelj u tom djelu služenja spasonosnoj Kristovoj zadaći, koja u Crkvi obvezuje pojedince i sve: supruge i roditelje, ljude koji žive od rada svojih ruku ili od bilo kojega drugog rada, osobe koje su pozvane na kontemplativan život i one koje su pozvane na apostolat.

Josip, čovjek pravedan, koji je u sebi nosio svu baštinu Staroga saveza, bio je isto tako uveden u početak novog i vječnog saveza u Isusu Kristu. Neka nam on pokaže puteve toga spasonosnog saveza na pragu sljedećeg tisućljeća, u kojem se treba taj savez nastaviti i dalje razvijati do »punine vremena«, koja je vlastita otajstvu utjelovljenja Riječi.

Neka sveti Josip izmoli Crkvi i cijelome svijetu, a i svakome od nas, blagoslov Oca i Sina i Duha Svetoga.

Dano u Rimu, pri svetom Petru, 15. kolovoza – na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije – godine 1989., jedanaeste moje papinske službe.

IVAN PAVAO II.

BILJEŠKE

1. Usp. Sv. Irenej, *Adversus haereses* IV, 23, 1, u: S. Ch. 100/2, 692-694.
2. Usp. Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, IX (1890.), 175-182.
3. Sveti zbor za bogoštovlje [danas Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, /op. ur./], Dekret *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.) u: Pius IX., P. M. Acta, I, V (1871.), 282; usp. također Pio IX., Apostolsko pismo *Inclytum Patriarcham* (7. srpnja 1871.), u: Pius IX., P. M. Acta, I, V (1871.), 331-335.
4. Usp. Sv. Ivan Zlatousti, In Matth. Hom. V, 3, u: PG 57, 57s; Crkveni učitelji i pape držali su, već i na temelju istoga imena, egipatskog Josipa pralikom nazaretskog Josipa, jer je na neki način predoznačio službu i veličinu čuvara najdragocjenijih bogatstava Boga Oca, Utjelovljene Riječi i njegove presvete majke; usp. Sv. Bernard, Super »Missus est«, Hom. II, 16, u: S. Bernardi Opera, Ed. Cist., IV, 33 sl., također u: Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, IX (1890.), 179.
5. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), 58.
6. Usp. *Isto*, 63.
7. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), 5.
8. *Isto*, 2.
9. Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), 63.
10. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Božjoj objavi *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), 2.
11. Usp. Sveti zbor za bogoštovlje, Dekret *Novis hisce temporibus* (13. studenoga 1962.), u: AAS 54 (1962.), 873.
12. Sv. Augustin, *Sermo* 51, 10, 16, u: PL 38, 342.
13. Sv. Augustin, *De nuptiis et connupiscentia*, I, 11, 12, II, 1, 2, u: PL 34, 1071; *Contra Faustum*, III, 2, u: PL 44, 421; *De consensu evangelistarum*, II, 1, 2, u: PL 42, 214.
14. Sv. Augustin, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 11, 13, u: PL 44, 421; usp. *Contra Iulianum*, V, 12, 46, u: PL 44, 810.
15. Usp. Sv. Augustin, *Contra Faustum*, XXIII, 8, u: PL 42, 470s; *De consensu evangelistarum*, II, 1, 3, u: PL 34, 1072; *Sermo* 51, 13, 21, u: PL 38, 344s; Sv. Toma, *Summa Theol.*, III, q. 29, a. 2 in conclus.
16. Usp. Ivan Pavao II., Kateheze (9. i 16. siječnja, 20. veljače 1980.), u: *Insegnamenti*, III/I (1980.), 88-92; 148-152; 428-431.
17. Pavao VI., Kateheza pokretu *Equipos Notre-Dame* (4. svibnja 1970.), 7, u: AAS 62 (1970), 431. Slične pohvale Nazaretskoj obitelji kao savršenom uzoru kućne zajednice nalaze se npr. kod Lava XIII. Apostolsko pismo *Neminem fugit* (14. lipnja 1892.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, XII (1892.), 149s; kod Benedikta XV. Motu proprio *Bonum sane* (25. srpnja 1920.), u: AAS 12 (1920.), 313-317.
18. Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Familiaris consortio* (22. studenoga 1981.), 17, u: AAS 74 (1982.), 100.
19. Usp. *Isto*, 49, u: AAS 74 (1982.), 140; usp. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), 11; usp. također Drugi vatikanski sabor, Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* (18. studenoga 1965.), 11.

20. Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Familiaris consortio* (22. studenoga 1981.), 86, u: AAS 74 (1982.), 189s.
21. Usp. sv. Ivan Zlatousti, *In Math. Horn, V., 3*, u: PG 57, 57s.
22. Pavao VI., Kateheza (19. ožujka 1966.), u: *Insegnamenti*, IV (1966.), 110.
23. BKJ, *Rimski misal* (1980.), Zborna molitva na Svetkovinu sv. Josipa Zaručnika B.D.M., 483.
24. *Isto*, Predslovlje na Svetkovinu sv. Josipa Zaručnika B.D.M., 484.
25. Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, IX (1890.), 178.
26. Pio XII., Radio poruka učenicima katoličkih škola u Sjedinjenim Američkim Državama (19. veljače 1958.), u: AAS 50 (1958.), 174.
27. Origen, Hom. XIII in Lucam, 7, u: S. Ch. 87, 214.
28. Origen, Hom. XI in Lucam, 6, u: S. Ch. 87, 194 i 196.
29. Usp. BKJ, *Rimski misal* (1980.), Prva Euharistijska molitva, 397.
30. Sveti zbor za bogoštovlje, Dekret *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.), u: Pius IX., P. M. Acta, I, V (1871.), 282.
31. BKJ, *Rimski misal*: Zbirka misa o Blaženoj djevici Mariji (1988.), Predslovlje u misi o Svetoj Mariji iz Nazareta I., 242.
32. Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Familiaris consortio* (22. studenoga 1981.), 16, u: AAS 74 (1982.), 98.
33. Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, IX (1890.), 177s.
34. Ivan Pavao II., Enciklika *Laborem exercens* (14. rujna 1981.) 9, u: AAS 73 (1981.), 599s.
35. *Isto* 24, u: AAS 73 (1981.), 638. U ovo novije doba pape su postojano isticali sv. Josipa kao uzor djelatnika i radnika: usp.: Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta, IX (1890.), 180; Benedikt XV., Motu proprio *Bonum sane* (25. srpnja 1945.), u: AAS 37 (1945.), 314-316; Pio XII., Kateheza na općoj audijenciji 11. ožujka 1945. 4, u: AAS (1945.) 72; Kateheza (1. svibnja 1955.), u: AAS 47 (1955.), 406; Ivan XXIII., Radio poruka (1. svibnja 1960.), u: AAS 52 (1960.), 398.
36. Pavao VI., Kateheza (19. ožujka 1969.), u: *Insegnamenti*, VII (1969.), 1268.
37. *Isto*, 1267.
38. Usp.: Sv. Toma, *Summa Theol.*, II-II. ac, q. 82, a.3, ad 2.
39. *Isto*, q. 8, a. 1, ad 1.
40. Usp.: Pio XII., Enciklika *Haurietis aquas* (15. svibnja 1956.), III, u: AAS 48 (1956.), 329s.
41. Usp.: Sv. Toma, *Summa Theol.*, II-IIae, q. 182, a. 1, ad 3.
42. Sveti zbor za bogoštovlje, Dekret *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.), u: Pius IX., P. M. Acta, I, V (1871.), 283.
43. *Isto*, 282s.
44. Lav XIII., Enciklika *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta IX (1890.), 177-179.
45. Postsinodalna apostolska pobudnica *Christifideles laici* (30. prosinca 1988.), 34, u: AAS 81 (1989.), 456.
46. Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Božanskoj objavi *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), 1.
47. Pavao VI., Kateheza (19. ožujka 1969.), u: *Insegnamenti*, VII (1969.), 1269.
48. Usp. BKJ, *Rimski misal* (1980.), Zborna molitva, Darovna molitva na Svetkovinu sv. Josipa Zaručnika B.D.M., Popričesna molitva u Zavjetnoj misi o sv. Josipu.
49. Usp.: Lav XIII., Molitva svetom Josipu, koja slijedi odmah poslije teksta enciklike *Quamquam pluries* (15. kolovoza 1889.), u: Leonis XIII., P. M. Acta IX (1890.), 183.
50. Sveti zbor za bogoštovlje, Dekret *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.), u: Pius IX., P. M. Acta, I, V (1871.), 282.